

Lebed H. N.

INFORMATIZATION AS A FACTOR OF DEVELOPMENT THE CONTENT
OF FUTURE PROGRAMMERS' PROFESSIONAL TRAINING IN UKRAINE
(SECOND HALF OF XX – BEGINNING OF XXI CENTURY)

The article deals with the content development of future programmers' professional training in the second half of the XX – beginning of the XXI century. It is underlined that the content development of future programmers' professional training is closely intertwined with technological progress, which has set new requirements for higher technical school concerning the specialists training quality, their scientific orientation in the context of mastering the advanced knowledge and methods. The rapid development of computer technology has caused a significant increase in need for specialists in programming, optimization, optimal control, information systems and so on.

The article is devoted to the problem of reconstruction, comprehension and systematization of historical and pedagogical process of the content development of future programmers' professional training, its features and patterns learning as a necessary development condition of pedagogical science.

Transition of technical universities in the 90's to degree system and the consequent – a need to develop a new generation of educational programs for training specialists of all levels has also led to a fundamental content renewal of the future programmers' professional training.

Due to development of cross-platform products, the tendency of increasing demands for wide profile professionals is analyzed. Thereby, professional standards in the field of software development must satisfy the requirements for continuous training of software developers. Continuous technological changes almost every few years require constant adjustment of educational plans and academic disciplines studied in universities.

Key words: information technologies, educational content, computer systems, software.

Рецензент: Жорова І.Я.

УДК 930.2.001.8:656.61(477.7) «18/19»(045)=161.2

Ляшкевич А. І.*

ІСТОРІОГРАФІЯ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ МОРСЬКОЇ СПРАВИ
НА ПІВДНІ УКРАЇНИ У ДОСЛІДЖЕННЯХ НАУКОВЦІВ ХІХ-ХХ СТОЛІТЬ

У статті розглядається питання становлення і розвитку морської справи на Півдні України впродовж ХІХ - початку ХХ століть. Наведено результати історіографічного огляду наукових праць означеного періоду щодо підготовки фахівців морської справи. Проаналізовано численні джерельні бази, які дали можливість констатувати, що проблеми військового і торгового флоту України, виникнення і розвитку південноукраїнських верфей і портів, а також функціонування морських навчальних закладів цікавили не лише істориків, а й були предметом наукових розвідок у галузі економіки, політики та педагогіки.

Ключові слова: морська справа, Південь України, морські навчальні заклади, паропластво, торговельний флот, військовий флот, Чорноморський флот.

Зважаючи на численні публікації у вітчизняній та зарубіжній літературі, загально визнаним можна вважати факт, що Україна вже впродовж кількох століть формується як самостійна держава, яка має не лише власну територію із сухопутними та морськими кордонами, а й внутрішню та зовнішню політику щодо їх використання. Особливу вагу при цьому мають питання, пов'язані із захистом і збереженням водних (морських та річкових) ресурсів, а отже – підготовкою фахівців для військового і торгового флотів. У цьому ракурсі важливим є вивчення історії цього питання, оскільки об'єктивне знання минулого дозволяє проектувати науково прогнозоване майбутнє.

*© Ляшкевич А. І.

Особливо це стосується регіонів, що впродовж тривалого історичного часу виокремлювалися із загальноісторичного гла нашої держави. Так, ґрунтуючись на численних історичних дослідженнях науковців минулого та сучасності, до таких об'єктів можна віднести Південь України, якому географічно (територіальна приналежність двох морів та кількох суднохідних річок), політично (захист кордонів, торгівля) і стратегічно (міждержавні транспортні відносини) завжди належав пріоритет у становленні та розвитку морської справи.

Аналіз численної джерельної бази надав можливість констатувати, що проблеми військового і торгового флоту України, виникнення і розвитку південноукраїнських верфей і портів, а також функціонування морських навчальних закладів цікавили не лише істориків, а й були предметом наукових розвідок у галузі економіки, політики та педагогіки. Проте проблеми, пов'язані з організацією морської справи, до сьогодні найбільш повно кількісно та якісно розглянуто лише військовими істориками, в історії педагогіки вони відображені, на наш погляд, недостатньо. Розкриттю саме цього аспекту означеного питання й присвячено дану статтю. Її метою визначено наведення результатів історіографічного аналізу наукових праць ХІХ – початку ХХ століть.

Вивчення науково-публіцистичної літератури та розвідок сучасних учених засвідчило, що різноплановими проблемами, що пов'язані із становленням і розвитком морської справи, займалися історики військового і торгового флоту, дослідники історії України та історії педагогіки, державні діячі та політичні оглядачі. Серед широкого кола праць, присвячених морській справі – комплексу відомостей про мореплавство і суднобудівництво, судноводіння та морську практику, можна виділити доробки М. Барбашева, В. Болотова, В. Віноградова, М. Гомзякова, Я. Нагрибельного, М. Євтюхіна, Ю. Павличенка, В. Седих, С. Скрицького, О. Фоміна, В. Ходаковського, О. Чорного та багатьох інших.

У результаті вивчення історичних подій названі та інші автори робили висновки щодо закономірностей розвитку того чи іншого процесу, впливу на нього внутрішніх та зовнішніх чинників. З огляду на це, у статті зазначено наукові праці, присвячені опису історичних подій, що відбулися на південноукраїнських землях впродовж ХІХ століття та біографії видатних людей, пов'язаних з розвитком Чорноморського флоту.

Оглядом ознайомлення із зазначеною проблематикою надало підстави для виокремлення наукових робіт двох історичних етапів: дореволюційного (до 1917 р.) та радянського (1917-1991). Контекстний аналіз показав, що переважна більшість доробок першого періоду присвячена біографії флоту чи окремим персоналіям і має описовий характер, лише кілька праць містять статистичні дані й чітку аргументацію щодо певних подій.

Так, у дослідженні А. Скальковського «Хронологическое обозрение истории Новороссийского края», що вийшла двома частинами в Одесі в 30-х роках ХІХ ст., описано систему підготовки спеціалістів для флоту в морських училищах, що діяли на півдні держави. Автор надав відомості щодо часу і місця відкриття більшості морських училищ, їх внутрішньої організації, кількості слухачів [17]. Тут можна знайти відомості про відкриття у 1804 році першого училища флотських юнг, яке було відкрито у м. Миколаїв, де готували шкіперів, матросів, фельдшерів, писарів, а на артилерійському відділенні – кваліфікованих старших матросів та унтер-офіцерів морської артилерії. Інформація про морські училища, що діяли в останній чверті ХVІІІ - початку ХІХ століття, також наведена і а в працях науковців Одеського товариства історії та старожитностей В. Лялікова «Исторический и статистический взгляд на успех умственного образования в Новороссийском крае» та І. Міхневича «Исторический взгляд на учебные заведения Новороссийского края и Бессарабии» [14].

Вагомою подією того часу більшість сучасників визнають відкриття у 1848 році журналу «Морской сборник», в якому окремою рубрикою в кожному номері було представлено історію флоту, морської техніки та навчальних закладів морського

профілю. Серед постійних авторів цієї рубрики, які зробили значний внесок у розвиток науки про морську справу, слід відзначити М. Аракса, А. Вейнберга, А. Соколова і Д. Толстого [1; 2; 4; 7]. Цікавими для історії педагогіки вважаємо також матеріали журналу, присвячені відкритій дискусії серед державних чиновників, провідних флотських істориків, морських офіцерів та інженерів-корабельників щодо відновлення морських навчальних закладів Морського міністерства на півдні країни, які було закрито внаслідок підписання Паризького трактату 1856 року (у зв'язку з припиненням існування флоту на Чорному морі). Значними для з'ясування персонального внеску окремих історичних постатей можна назвати статті А. Асланбегова, В. Головачова, М. Коргуєва, М. Левицького, А. Небольсіна та В. Чужбинського [5; 12; 15]. Праці цих авторів було присвячено розвитку системи управління морськими училищами, діяльності та ролі адмірала Олексія Грейга у створенні найбільшого у світі, на той час, Чорноморського флоту та в розбудові мережі морських навчальних закладів на півдні держави [11].

Однією з найвидатніших праць з організації морської справи є доробок члена Одеського товариства історії та давності, військового історика З. Аракса «Начало учреждения российского флота на Черном море и действия Черноморского флота с 1788 по 1806 год», який складається із шести томів, що вийшли у 1858, 1863 та 1867 роках. Автор описав кількості історичних подій та дій видатних постатей, військові походи Чорноморського флоту під командуванням видатних адміралів – Ф. Ушакова, Д. Сенявіна, М. Лазарева та ін. Він також навів відомості про кораблебудування в Херсоні, Миколаєві та Севастополі, які містять багато статистичної інформації [18]. І хоча матеріал має суто описовий характер, він має виключно важливе значення в інформативному плані.

Уважаємо корисним і посилання на спеціальний каталог «Русская библиография морского дела (за 1701-1882 года включительно)», в якому було описано 2327 книг, брошур, карт і креслень і видано у 1885 році [9]. Тут зокрема зазначено, що започатковано морську бібліографію було А. Соколовим, який узагальнив російську морську науку (1955 книг, рукописів і статей) за 150 років – з 1701 по 1851. Цей вказівник за азбучною та хронологічною системами розподілено по науках на 10 різних розділів, що уможливило зібрати інформацію за певними об'єктами і полегшило її пошук. Зазначимо, що видання містить розділ, присвячений морським навчальним закладам, де розкрито їх історію, а також звіти про діяльність та проекти реформування.

З огляду на сучасну ситуацію в Україні, на особливу увагу заслуговують праці, що стосуються розвитку морської справи після реформ 1861 року, оскільки вони встановлюють різнопланові змістовні зв'язки, між розвитком флоту і станом економіки держави, між роллю морської торгівлі та стратегією зовнішньоекономічної діяльності, між освітньою політикою та якістю підготовки морських фахівців. Наприклад, у книзі М. Шаврова «О современном положении русского торгового мореходства на юге России» (1887) наведено дуже цінні відомості про стан торгового флоту на півдні держави (сучасні українські землі) та про співвідношення між далеким та каботажним плаванням. Тут можна знайти інформацію й про кількість спеціалістів різного профілю, що працюють на Чорноморському флоті [10]. У 1895 році названий дослідник видає монографію «О мерах для развития русского торгового мореходства в связи с развитием отечественного судостроения», в якій не лише проаналізував розвиток торгового флоту та обґрунтував подальший розвиток російського експорту, а й вказав на необхідність покращення системи підготовки фахівців морської справи [1].

В означеному ракурсі заслуговує на увагу фундаментальна наукова праця (412 сторінок) М. Познера «Исторический обзор правительственных мероприятий для развития русского торгового мореходства» (1895), в якій, на підґрунті державних документів, зокрема Архіву Департаменту торгівлі і мануфактури, описано події щодо функціонування південних портів Росії, побудови суден для Чорного та Азовського морів (на верфях Херсона та Миколаєва), проаналізовано кадрові проблеми [5, с. 124]. Тут вперше згадується про Миколаївські штурманські класи (1813), які згодом

перетворилися в штурманське училище, наведено документи Морського міністерства щодо створення універсального навчального закладу, який би готував спеціалістів для флоту як унтер-офіцерського, так і молодшого командного складу, датовані 30-ими роками XIX ст. Наголосимо, що результатом широкого обговорення цього питання стало створення мережі навчальних морських і робітничих екіпажів.

Видатною подією в розвитку науки про морську справу можна вважати й відкриття науково-популярного журналу «Море», започаткованого на зламі століть – у 1900 році. Викликають інтерес статті, присвячені діяльності «Лиги оновлення флота», створеної 1906 року М. Беклемешевим, О. Бостельманом, О. Канкевичем, В. Катишевим та Ю. Руммелем [12; 14]. Їх праці розкривають історію військового і торгового флоту, значення для розвитку держави.

Наголосимо, що на початку XX століття з'являються дослідження, автори яких намагалися не лише описати, а й визначити місце південних морських училищ і шкіл в загальноімперській системі підготовки фахівців для флоту. Зокрема, С. Огородніков, під час роботи з 12-и томами «Общего морского списка», звернув увагу на історію морських навчальних закладів, вперше схарактеризував спеціалізацію морських училищ, а також частково розкрив механізми управління та фінансування [4; 7]. Він підготував «Обзор деятельности Морского министерства за 100 лет существования» – працю, яка й сьогодні є одним із найголовніших історичних першоджерел.

У переліку історіографічної літератури початку XX століття слід відзначити фундаментальне дослідження Д. Афанасьєва «К истории Черноморского флота» (1902), в якому автор наводить тексти маловідомих документів, що стосуються діяльності Херсонського морського кадетського корпусу [6]. Науковець розкриває внесок адміралів – головнокомандувачів Чорноморського флоту І. де Траверсе та О. Грейга у створенні мережі морських училищ на півдні України та сприяння їхній роботі в умовах протидії чиновників Морського міністерства [6].

Корисними для отримання відомостей про діяльність комерційного флоту, на Чорному морі зокрема, є доробки С. Іловайського «Исторический очерк 50-летия учреждения Русского общества пароходства и торговли» (1907), Ю. Руммеля «Торговый флот в России и его задачи» (1910), В. Мігуліна «Внешняя торговля России и ее торговый флот» (1911), Є. Могілевського «Порты и торговое мореплавание» (1912) та Ю. Філіппова «Очерк условий развития отечественного торгового мореплавания» (1916), в яких зазначено причини технічного відставання вітчизняного флоту від флотів західних країн та Японії і вказано на необхідність його модернізації та покращення якості підготовки моряків [3; 12].

Напередодні Першої світової війни з'являється доробок В. Виноградова «Торгово-мореходное образование в России» [7], в якому проаналізовано розвиток системи навчальних закладів з підготовки спеціалістів для комерційного флоту впродовж другої половини XIX ст. Автор фрагментарно розглядає процес формування системи морехідних класів, морських училищ і шкіл на півдні країни. Значний акцент науковець зробив на аналізові політики уряду, відповідних міністерств і відомств стосовно формування системи торговельно-морехідних навчальних закладів та управління ними.

Після революційних подій 1917 року розпочинається радянський етап у вивченні історії морської справи, який охоплює понад 70 років XX століття. Огляд наукових праць 20-х – 40-х років засвідчив, що означена нами проблема в ці роки радянською історіографією не досліджувалися. В окремих публікаціях згадувалося лише те чи те морське училище, якщо мова йшла про його відомих випускників. Проте, серед значних праць цього часу слід відзначити монографію військового історика, генерала Корпуса флотських штурманів Ф. Веселаго «История русского флота» (1939), яка містить окремий розділ «Черноморский флот с 1812 по 1825 гг.» [4, с. 97]. Тут висвітлено не лише історичні події та постаті, наведено чимало маловідомої інформації про розвиток морської справи на півдні Росії. Зокрема зазначено, що на початку XIX ст., після

підпорядкування Чорноморського адміралтейства централізованому управлінню, було розпочато роботу з облаштування мережі морських училищ та шкіл, які б готували не лише командний склад для флоту, а й матросів, унтер-офіцерів та корабельних інженерів [4, с. 97].

У 1950-х роках дослідження М. Барбашева «К истории мореходного образования в России» [1, с. 43] стало першою спробою широкого вивчення системи військово-морської та торговельно-морехідної освіти XVIII – XIX ст. Значну увагу автор приділяє становленню мережі морських навчальних закладів на півдні Російської імперії та організації навчального процесу в них. Науковець розкриває сутність реформ 60-х та 90-х років XIX ст., які було проведено в системі шкіл та училищ торговельного мореплавання, характеризує особливості торговельно-морехідної освіти, вказує на недоліки та переваги.

Серед наукових праць другої половини XX століття, на наш погляд, варто звернути увагу й на докторську дисертацію В. Золотова «Внешняя торговля России через порты Черного и Азовского морей в конце XVIII-XIX вв.» (1966), де досить детально розглянуто розвиток морської справи на вказаних територіях [17] та ювілейне видання «Морской транспорт СССР. К 60-летию отрасли» (1984), де зібрано відомості з історії вітчизняного морського флоту та наведено широку статистику щодо його використання [10]. Як засвідчує аналіз наукових розвідок останніх двадцяти років, сучасні дослідники й досі використовують ці фундаментальні праці в якості джерельної бази.

У ракурсі означеної проблеми інформативною є докторська дисертація С. Корякіна «Советский морской транспортный флот в мировом судоходстве» (1967) [18], в якій, як на суттєвий недолік державної політики, вказано на відсутність загальної концепції розвитку морської справи. Наголошено також на недостатньому використанні архівних матеріалів у вивченні історії морського флоту, його технічного облаштування тощо. До цікавих історико-педагогічних розвідок радянського періоду вважаємо за необхідне віднести дослідження М. Шабаєвої «Очерки истории школы и педагогической мысли народов СССР. XVIII – первая половина XIX в.» (1973), присвячене розвитку шкільної та професійної освіти України, в окремому розділі якого розкрито діяльність Херсонського училища торговельного мореплавання на початковому етапі його існування [11, с. 52-54].

Зважаючи на зазначене вище, можна стверджувати про актуальність окресленої нами проблеми – розвитку морської справи на Півдні України, оскільки вона загострюється у зв'язку зі зростанням значущості морського торгового флоту для стабільного розвитку ринкової економіки нашої держави. Це, у свою чергу, пояснює зростання наукового інтересу до вивчення історії морської справи, що спостерігається останні кілька років. Вирішення завдань ефективного використання суден та сучасного морського обладнання неможливе без кваліфікованих морських фахівців, підготовка яких має будуватися з урахуванням конструктивного досвіду, об'єктивно отриманого при неупередженому вивченні історії.

Ця стаття не висвітлює повною мірою проблему історіографії становлення і розвитку морської справи на Півдні України. У перспективі вважаємо за необхідне проаналізувати праці науковців у XXI столітті з окресленої проблеми.

Література:

1. Барбашев Н. И. К истории мореходного образования в России / Н. И. Барбашев. – М., 1959. – 217 с.
2. Бескровный Л. Г. Русская армия и флот в XIX в. / Л. Г. Бескровный. – М., 1973. – 645 с.
3. Бескровный Л. Г. Армия и флот России в начале XX в. / Л. Г. Бескровный. – М., 1986. – 237 с.
4. Веселаго Ф. Краткая история Русского Флота / Ф. Веселаго. – М.-Л. : Военно-морское издательство НКВМФ СССР, 1939. – 304 с.
5. Державний архів Миколаївської області. – Ф. Р 5901. – Оп. 1. – Од. зб. 53. – 247 арк.
6. Державний архів Херсонської області. Звіт про діяльність морехідних класів (1886 р.). – Ф. 212. – Оп. 46. – Спр. 31. – Арк. 4.

7. Иловайский С. И. Исторический очерк 50-летия учреждения Русского общества пароходства и торговли. 1857-1907 гг. / С. И. Иловайский. – Одесса, 1907.
8. Исторический обзор устройства и содержания водных путей и портов в России за столетний период 1798-1898 гг. – СПб., 1900.
9. История морского дела. – СП. : Типография В.Безобразова, 1885.
10. Козловский И. П. Краткий очерк истории русской торговли / И. П. Козловский . – К., 1898-1900 гг., вып. 1, 2.
11. Мігула В. Е. Історія освоєння Світового океану [Текст] : підручник / В. Е. Магула. – Миколаїв : УДМУ, 2000. – 167 с.
12. Очерки истории Черноморского пароходства. – Одесса, 1967.
13. Познер М. Исторический обзор правительственных мероприятий для развития русского торгового мореходства / М. Познер. – СПб., 1895.
14. Руммель Ю. В. Исторический очерк развития торговых флотов главнейших государств в XIX в. / Ю. В. Руммель. – СПб., 1907.
15. Русское Дунайское пароходство. Краткий очерк его возникновения и деятельности. – СПб., 1907.
16. Ходаковский А. Старейшее в Украине / А. Ходаковский, А. Фомин // Морской флот. – 2004. – № 5. – С. 38-41.
17. Чорний О. В. Підготовка спеціалістів для морського флоту в Україні в останній чверті XVIII – на початку XX ст. : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / О. В. Чорний. – К., 2007. – 16 с.
18. Украина – держава морская [Текст] : монография / Ю. В. Макогон, А. Ф. Лысый, Г. Г. Гаркуша, А. В. Грузан ; под ред. Ю. В. Макогона. – Донецк : Изд-во «Ноулидж», 2010. – 391 с.

Ляшкевич А. И.

ИСТОРИОГРАФИЯ СТАНОВЛЕНИЯ И РАЗВИТИЯ МОРСКОГО ДЕЛА НА ЮГЕ УКРАИНЫ В ИССЛЕДОВАНИЯХ УЧЕНЫХ XIX-XX ВЕКОВ

В статье рассматривается вопрос становления и развития морского дела на Юге Украины на протяжении XIX - начала XX веков. Приведены результаты историографического обзора научных трудов указанного периода по подготовке специалистов морского дела. Проанализированы многочисленные литературные базы, которые позволили констатировать, что проблемы военного и торгового флота Украины, возникновения и развития южноукраинских верфей и портов, а также функционирования морских учебных заведений интересовали не только историков, но и были предметом научных исследований в области экономики, политики и педагогики.

Ключевые слова: морское дело, Юг Украины, морские учебные заведения, пароходство, торговый флот, военный флот, Черноморский флот.

Lyashkevych A. I.

HISTORIOGRAPHY OF ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF MARITIME AFFAIRS IN THE SOUTH OF UKRAINE IN SCIENTIFIC RESEARCH IN XIX-XX CENTURIES

The article deals with the establishment and development of maritime affairs in the South of Ukraine during XIX - early XX centuries. It presents the results of historiographical review of scientific works within a definite period of maritime specialists training. The author analyzed multiple data sources, which made it possible to conclude that the problems with Ukraine's naval forces and merchant fleet, with the emergence and development of Southern shipyards and ports, as well as with the marine educational institutions became a focus of interest not only for historians, but also were the subject of scientific research in the field of economics, politics and pedagogy. The article shows the results of historiographical analysis of scientific works in XIX - early XX centuries.

The research demonstrates the actuality of the issue dealing with the development of maritime affairs in the South of Ukraine, as it escalates the growing importance of merchant fleet for the sustainable economic development of our country. The explanation of this lies in the growth of scientific interest in the study of the history of maritime affairs, observed the last few years. The effective use of modern ships and marine equipment is impossible without qualified marine specialists trained with respect to

constructive experience obtained objectively by impartial study of history.

Key words: maritime affairs, the South of Ukraine , marine educational institutions, shipping company, the merchant fleet, the navy , the Black Sea Fleet .

УДК 378.12

Ткач Л. Т.*

НАУЧНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ В СТРУКТУРЕ ПОЛИКУЛЬТУРНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА ПРИДНЕСТРОВЬЯ

В статье раскрывается роль Международной славянской академии Я. А. Коменского в развитии поликультурного образовательного пространства Приднестровья посредством научного сотрудничества; показан вклад ученых в подготовку научно-педагогических кадров, инновационное развитие образовательных учреждений; дана характеристика Приднестровья как поликультурного региона и определены перспективные направления развития поликультурного образовательного пространства в контексте подготовки современного педагога; в свете идей Я. А. Коменского обосновывается необходимость активизации самостоятельной научно-исследовательской работы студентов как важного условия их профессионально-личностного развития.

Ключевые слова: культура, этнос, поликультурное образовательное пространство, научная организация, наука, подготовка педагога, образовательный проект, научно-исследовательская работа.

Реализация педагогических идей, доставшихся нам в наследие от великого педагога, философа и мыслителя Я. А. Коменского, представляет особый интерес и доказывает неоспоримую его проницательность. Тот факт, что в современных условиях развития образовательных систем являются востребованными суждения Коменского о роли образования в активном преобразовании его субъектов, важности принципа природосообразности в процессе освоения знания, возможностей использования науки в развитии общества, свидетельствует о гениальности и глубине педагогических идей мыслителя XVII века.

Характерной чертой изменяющейся инфраструктуры современного общества в ходе модернизационных преобразований является его поликультурность. В соответствии с новыми социокультурными обстоятельствами возникает необходимость разработки системы ценностей, смыслов, содержания образования, отражающих происходящие изменения и соответствующих формирующимся потребностям в новых социокультурных условиях.

Системы образования Приднестровья, Украины, России, Беларуси и других славянских территорий, сближаясь друг с другом и интегрируясь в европейское образовательное пространство, взаимодействуют со сложным, этнически многообразным, культурно разнородным контингентом обучающихся. В этих условиях актуализируется проблема выявления новых подходов к реализации путей и форм интеграции культур в целях формирования общего образовательного пространства славянских регионов и его вхождения в европейское образовательное пространство.

Вслед за идеями Я. А. Коменского о роли надправительственных организаций в развитии общества и образовательных систем в нем, мы считаем, что создание научных сообществ различного уровня позволяет формировать коллективное мыслетворчество и влияет на содержание и качество образовательных систем путем интеграции научного знания и согласования методологических подходов его применения.

*© Ткач Л. Т.